

Integracja z osobami niepełnosprawnymi jako czynnik warunkujący sukces oddziaływań resocjalizacyjnych

Humanistyczne idee cywilizacji, postęp naukowy i techniczny oraz transformacja społeczno-gospodarcza to niektóre z czynników, które wpływają na pojawianie się nowych wartości społecznych. Stają się one podstawą do poszukiwania nowej koncepcji oddziaływań resocjalizacyjnych. Współczesna koncepcja niepełnosprawności, jak i resocjalizacji to koncepcja społeczna. Wymusza ona odmienne spojrzenie na to zjawisko i zapewnia inne usytuowanie społeczne osób z niepełnosprawnością oraz osób odbywających karę pozbawienia wolności. W społecznej koncepcji ciężar gatunkowy niepełnosprawności nie leży w fizycznych czy psychicznych ograniczeniach określonej osoby, lecz w ograniczeniach środowiska, które stwarza bariery dla funkcjonowania człowieka niepełnosprawnego, a także odbywającego karę. Ujmowanie powyższej kwestii z perspektywy społecznej to właściwy sposób analizy tego zjawiska i wskazany kierunek konstruowania systemu szeroko rozumianej terapii i resocjalizacji¹.

W życiu każdego człowieka występują różne czynniki, które mogą doprowadzić do ograniczeń w jego egzystencji lub posłużyć do optymalizacji losu. Rodzaj dokonywanego wyboru zależy od przygotowania człowieka, przy czym najważniejszą rolę pełnią wartości, a także styl poznawczy oraz emocje. Jeżeli wartości egzystencjalne nie stanowią siły służącej pokonywaniu pewnych ograniczeń, to przyczyną jest brak rozwoju wartości osobistych i nadawanie im formatu fizycznego bądź psychicznego, a także luka socjalizacyjna w zakresie rozwoju wartości relacyjnych, związanych z uczestnictwem w egzystencji drugiego człowieka. Tego typu problemy socjalizacyjne dotyczą zarówno osób niepełnosprawnych, jak i osadzonych w zakładach karnych. W przypadku obu grup społeczeństwo nie radzi sobie z rozwijaniem

¹ T. Żółkowska, K. Żółkowska, *Niepełnosprawność w krzywym zwierciadle społecznych koncepcji*, „Niepełnosprawność” 2009, nr 1, s. 59.

odpowiednich umiejętności będących podstawą optymalizacji ich losu. Niepokojące jest to, że często obserwujemy nie tylko brak odpowiednich działań i kreowania pożądanych umiejętności prospołecznych u niepełnosprawnych i osadzonych, lecz także podejmowanie działań wręcz utrudniających realizację przez nich wybranych potrzeb czy ograniczających ich aktywność i twórczość².

Poznawcze i konstruktywistyczne teorie rozwoju przypisują istotną rolę aktywności podmiotu w konstruowaniu nowych struktur umysłowych do osiągnięcia własnego sukcesu. W tym ujęciu aktywność polega na ciągłym i wiecznym mechanizmie przystosowania czy równoważenia i dlatego każdą fazę początkowej konstrukcji kolejnych, tworzących się przez rozwój, struktur umysłowych uważać należy za normę równowagi, przy czym każda z tych form stanowi postęp w stosunku do poprzednich³. Poprzez wspólną aktywność osadzeni i osoby niepełnosprawne regulują swoje stosunki z otaczającą ich rzeczywistością. Zmiany dokonujące się zarówno w podmiocie, jak i jego otoczeniu powodują, że procesy równoważenia tych zmian mają charakter aktywny. Dzięki temu następuje proces adaptacji jednostki do szeroko pojętej integracji⁴.

Integracja osadzonych z osobami niepełnosprawnymi stanowi specyficzną formę oddziaływań resocjalizacyjnych. Jej celem jest przeciwdziałanie tendencjom segregacyjnym, izolującym oraz dyskryminacji. Integracja społeczna jako ideologia partnerstwa-współpracy jest procesem długotrwałym i skomplikowanym, wymagającym wielu zmian i przygotowań na płaszczyźnie informacyjnej, organizacyjnej oraz szczególnie programowej⁵. Obie grupy są w dużym stopniu odizolowane od społeczeństwa i poddane specyficznym, często dyskryminującym, oddziaływaniom instytucjonalnym, co prowadzi do deprywacji podstawowych potrzeb życiowych. Kara pozbawienia wolności ogranicza jednostkę w partnerstwie i współuczestnictwie w działaniu, dlatego integracja osadzonych z osobami niepełnosprawnymi sprzyja kształtowaniu się zarówno u jednych, jak i drugich poczucia odpowiedzialności, pobudza wolę współdziałania w kształtowaniu społecznie pożądanych postaw, pozwala odbudować pozytywny system wartości, daje poczucie sensu życia, a przede wszystkim – stwarza szansę na zdobycie umiejętności w zakresie pełnienia podstawowych ról społecznych⁶.

² T. Żółkowska, *Wspomaganie rozwoju dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną – refleksje pedagoga*, [w:] *Dorośli z niepełnosprawnością intelektualną w labiryntach codzienności. Analiza badań, krytyka podejść, propozycje rozwiązań*, red. B. Cytowska, Toruń 2011, s. 72.

³ J. Piaget, *Równoważenie struktur poznawczych*, Warszawa 1981, s. 87.

⁴ A. Hłobił, *Psychopedagogiczne aspekty aktywności edukacyjnej uczniów*, Koszalin 2013, s. 22–23.

⁵ P. Mamiedow, *Problematyka funkcjonowania osób niepełnosprawnych intelektualnie w środowisku rodzinnym i społecznym*, [w:] *Meandry i transgresje myśli pedagogicznej i edukacyjnej*, red. M. Gizowski, Koszalin 2014, s. 111–122.

⁶ M. Marczak, *Resocjalizacyjne programy penitencjarne realizowane przez służbę*

Zjawisko przestępczości i resocjalizacji osadzonych zakładów karnych w Polsce stanowi współcześnie trudny do rozwiązania problem natury polityczno-społecznej. Nie ulega wątpliwości, że kwestia resocjalizacji w Polsce, rozważana na płaszczyźnie penitencjarnej i postpenitencjarnej, jawi się jako niezwykle złożone zagadnienie, zważywszy na jej kontekst definicyjny, teoretyczny, prawny, aksjologiczny i czysto praktyczny⁷. Obserwowany wzrost zjawiska przestępczości oraz zachodzące zmiany w zakresie jej dynamiki i form uznaje się za objawy niskiej skuteczności stosowanych dotychczas rozwiązań prawnych. Poszukiwanie nowych metod resocjalizacji sprzyjających readaptacji społecznej jest ciągle aktualnym wyzwaniem dla pracowników służby więziennej i całego systemu więziennictwa w Polsce⁸. Wykorzystywany obecnie w postępowaniu resocjalizacyjnym model zróżnicowanych oddziaływań, którego kluczowym założeniem jest indywidualizacja procesu działań naprawczych wskazująca na konieczność uwzględniania etiologii przestępczości, w tym dopasowania programów resocjalizacyjnych do profilu osobowościowego jednostki w aspekcie jej dobrostanu psychicznego, jest ciągle marginalizowany w polskiej praktyce resocjalizacyjnej⁹. Nie bez znaczenia jest zatem zwrócenie uwagi na innowacyjne działania o charakterze terapeutycznym w resocjalizacji penitencjarnej¹⁰. W powyższym ujęciu terapia oznacza łagodzenie i eliminowanie negatywnych skutków ujawnianych zaburzeń i przywracanie dysfunkcji przez modyfikację głębszych, regularnych struktur osobowości¹¹. Podstawową kwestią dla resocjalizacji jest wobec tego jej efektywność mierzona wielkością, trwałością i zakresem osiągniętej zmiany w kategoriach poprawy jednostki nieprzystosowanej społecznie¹². Warto zaznaczyć, że współczesne wyniki badań nad skutecznością resocjalizacji wskazują na jej niepowodzenia, kierują uwagę na konieczność poszukiwania innowacyjnych, twórczych i kreatywnych, a w szczególności skutecznych i praktycznych metod¹³.

Aktualnie jednym z obszarów, rzadko przedstawianym w opinii publicznej, jest rosnąca liczba programów i projektów, które poza walorem resocjalizacyjnym,

więzienną w Polsce, Kraków–Gdańsk 2009, s. 57–58.

⁷ M. Gizowski, *Współczesne wyzwania resocjalizacji w Polsce w warunkach penitencjarnych i postpenitencjarnych*, [w:] *Z problematyki edukacyjno-pedagogicznej w Polsce i na świecie. Studia, szkice, rozprawy*, red. M. Gizowski, Koszalin 2013, s. 187–204.

⁸ J. Florkiewicz, *Terapia przez kreację plastyczną resocjalizacji recydywistów penitencjarnych*, Kraków 2013, s. 9.

⁹ K. Pospiszyl, *Resocjalizacja. Teoretyczne podstawy oraz przykłady programów oddziaływań*, Warszawa 1998, s. 28–51.

¹⁰ W. Panaszevska, T. Parafiniuk, *Praca z osobą niepełnosprawną szansą na resocjalizację osadzonych Zakładu Karnego w Koszalinie – raport z badań*, [w:] *Perspektywy rozwoju psychiatrii środowiskowej w Koszalinie*, red. A. Hłobił, Koszalin 2013, s. 95–106.

¹¹ L. Pytka, *Pedagogika resocjalizacyjna. Wybrane zagadnienia teoretyczne, diagnostyczne i metodyczne*, Warszawa 2000, s. 10.

¹² M. Konopczyński, *Metody twórczej resocjalizacji. Teoria i praktyka wychowawcza*, Warszawa 2009, s. 132–136.

¹³ J. Florkiewicz, dz. cyt., s. 168.

niosą ze sobą wymierną korzyść dla osób odbywających karę pozbawienia wolności¹⁴. Działania pracowników Służby Więziennej w ostatnich latach przyczyniają się w dużej mierze do obniżania zjawisk stygmatyzacji i marginalizacji u osadzonych. Poniżej zamieszczono przykład programu penitencjarnego, który zasługuje na uwagę i kontynuację, a o którym informacja nie zawsze wychodziła poza środowisko lokalne¹⁵.

Zakład Karny w Koszalinie¹⁶ od 2006 roku współpracuje z Koszalińskim Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym, organizatorem Europejskiego Festiwalu Filmowego „Integracja Ty i Ja”¹⁷. Osadzeni ZK w Koszalinie jako wolontariusze systematycznie uczestniczą w festiwalu. Ich praca polega na pomocy osobom niepełnosprawnym, wykonawcom, organizatorom i publiczności oraz pilnowaniu porządku. Od 2011 roku na terenie ZK w Koszalinie odbywa się Mały Festiwal „Ty i Ja”. Główną jego ideą jest integracja osadzonych ze środowiskiem osób niepełnosprawnych poprzez prezentację filmów o tematyce niepełnosprawności, rozmowy z zaproszonymi gośćmi o codziennych problemach, chorobach i życiu osób niepełnosprawnych. Uniwersalne przesłanie prezentowanych filmów zawiera się w przekonaniu o głębokim sensie zmagania z własnym losem, pokonywania barier i odnajdywania drugiego człowieka¹⁸. W realizowanym programie terapeutycznym założono, że udział osadzonych w Małym Festiwalu „Ty i Ja” pozwoli im rozstać się ze swoją przeszłością, zmodyfikować teraźniejszość, wykreować przyszłość oraz na tej podstawie rozpocząć nowe życie. Zjawiskiem bezprecedensowym jest fakt, że w 2014 roku festiwal ten ze względu na swoją innowacyjną i skuteczną formę oddziaływań penitencjarnych odbył się także na terenie Oddziału Zewnętrznego w Dobrowie, Aresztu Śledczego w Koszalinie, Oddziału Zewnętrznego w Ustce, Aresztu Śledczego w Słupsku oraz Zakładu Karnego w Czarnym¹⁹.

¹⁴ Uchwała nr X/93/2007 Rady Miejskiej w Koszalinie z dn. 26 kwietnia 2007 roku w sprawie przyjęcia informacji z realizacji „Programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych” za rok 2006.

¹⁵ K. Korona, *Więźniowie dla niepełnosprawnych, czyli co dobrego można zrobić z za krat*, „Zeszyty Naukowe” 2013, t. 16, s. 57–64.

¹⁶ Zakład Karny w Koszalinie działa na podstawie ustawy z dnia 09 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, Dz.U. z 2010 r. Nr 79, poz. 523. Zakład karny jest zakładem typu półotwartego dla skazanych dorosłych odbywających karę po raz pierwszy i recydywistów penitencjarnych. Pojemność jednostki wynosi 479 skazanych. Przeznaczony jest dla skazanych mężczyzn chorych na cukrzycę insulinozależną. Od dnia 1 czerwca 2009 roku w zakładzie funkcjonuje oddział terapeutyczny dla 44 skazanych mężczyzn odbywających karę pozbawienia wolności po raz pierwszy (P-2/t). Zob. Strona internetowa Służby Więziennej, <http://www.sw.gov.pl> [dostęp: 01.12.2014]; Strona Główna Biuletynu Informacji Publicznej, <http://www.bip.sw.gov.pl> [dostęp: 01.12.2014].

¹⁷ Koszalińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne, bazy.ngo.pl, <http://bazy.ngo.pl/search/info.asp?id=46330> [dostęp: 01.12.2014].

¹⁸ Idea Festiwalu, Europejski Festiwal Filmowy „Integracja Ty i Ja”, <http://www.integracjatyija.pl/old-site/index.php?id=11> [dostęp: 01.12.2014].

¹⁹ Integracja w całej Polsce, Europejski Festiwal Filmowy „Integracja Ty i Ja”, <http://www.integracjatyija.pl/pl/aktualnosci/94-integracja-w-calej-polsce> [dostęp: 01.12.2014].

Każdego roku ponad 60 osadzonych ma bezpośredni kontakt z osobami niepełnosprawnymi²⁰. Zakład odwiedzili między innymi niepełnosprawni sportowcy i medaliści igrzysk paraolimpijskich (niewidomi, z protezami kończyn, na wózkach inwalidzkich), którzy opowiadali, jak zmagali się ze swoją tragedią, jak podnieśli się po upadku i jakie sukcesy odnoszą aktualnie. Była to bezcenna lekcja dla więźniów, którzy otrzymali przesłanie, że to od nich zależy, jak ułożą sobie życie i że warto żyć, mieć pasje, odnosić sukcesy w sporcie. Kontakt osadzonych z osobami niepełnosprawnymi pozwala im dostrzec, że być może ich osobisty dramat nie stanowi końca. Rozstanie z bliskimi bądź dotychczasowym życiem może stać się impulsem do podjęcia zmagania z własnym położeniem, które jest niczym w porównaniu z życiem w ciszy, na wózku czy bez kończyn²¹. Dzięki takim przedsięwzięciom i integracji osadzeni mają okazję zmienić sposób patrzenia na świat ludzi niepełnosprawnych. Spotkania z niezwykłymi ludźmi, projekcje filmów i towarzyszące temu wydarzenia artystyczne wpływają na przełamywanie barier w kontaktach z osobami niepełnosprawnymi, pozwalają osadzonym na przewartościowanie ich życiowych postaw, a także wzbudzają dużo empatii²².

Po analizie powyższego tekstu można wnioskować, że integracja osadzonych z osobami niepełnosprawnymi może stanowić czynnik warunkujący sukces²³ oddziaływań resocjalizacyjnych i powinna stać się jednym z podstawowych środków indywidualnego oddziaływania penitencjarnego wobec osadzonych w zakładach karnych w Polsce²⁴.

Autor artykułu, zgodnie z obecnym stanem wiedzy, podjął się próby analizy autorskiego programu penitencjarnego realizowanego w Zakładzie Karnym w Koszalinie. Próba empirycznej weryfikacji opisanego konceptu resocjalizacji w warunkach izolacji penitencjarnej nie stanowi łatwego zadania. Głównym przedmiotem badań uczyniono znaczenie integracji osadzonych z osobami niepełnosprawnymi, będącej czynnikiem warunkującym sukces oddziaływań resocjalizacyjnych. Przyjęto, że integracja w ujęciu terapeutycznym powinna być traktowana przede wszystkim w postaci bezpośredniej i winna stać się pożądaną formą

²⁰ Bohaterowie integracji, Europejski Festiwal Filmowy „Integracja Ty i Ja”, <http://www.integracjatyja.pl/old-site/index.php?id=412> [dostęp: 01.12.2014].

²¹ Mały Festiwal „Integracja”, Służba Więzienna, <http://www.sw.gov.pl/pl/okregowy-inspektorat-sluzby-wieziennej-koszalin/zaklad-karny-koszalin/news,18103.iii-maly-festiwal-integracja.html> [dostęp: 01.12.2014].

²² *Chce się żyć!*, „Prestiż”, <http://www.prestizkoszalin.pl/magazyn/58/spoleczenstwo/chce-sie-zyc> [dostęp: 01.12.2014].

²³ Sukces to „udanie się czegoś, pomyślny wynik jakiegoś przedsięwzięcia, itp.; osiągnięcie, powodzenie, triumf”. *Sukces*, [w:] *Słownik wyrazów obcych PWN*, Warszawa 1980, s. 711.

²⁴ *Spotkanie integracyjne w Zakładzie Karnym 2014*, Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną, <http://www.niepelnosprawni.koszalin.pl/sds-aktualnosci/672-spotkanie-integracyjne-w-zakladzie-karnym-2014> [dostęp: 01.12.2014].

oddziaływań penitencjarnych. Dzięki temu wśród osadzonych mogą ukształtować się pożądane społecznie zachowania, które będą gwarantować optymalne uspołecznienie i twórcze funkcjonowanie w społeczeństwie po odbyciu kary²⁵.

Takie ujęcie problemu głównego wyznacza szereg pytań szczegółowych, które ukierunkowują badania. Brzmia one następująco:

1. Czy udział osadzonych ZK w Koszalinie w Małym Festiwalu „Ty i Ja” sprzyja ukształtowaniu w osadzonych społecznie pożądanych zachowań, które mogą zagwarantować ich optymalne uspołecznienie i twórcze funkcjonowanie w społeczeństwie po odbyciu kary?
2. Czy prowadzona na terenie ZK w Koszalinie integracja osadzonych z osobami niepełnosprawnymi jest innowacyjną i skuteczną formą oddziaływań penitencjarnych?
3. Czy taka forma resocjalizacji może stanowić czynnik warunkujący sukces resocjalizacyjny, tj. czy może mieć istotne znaczenie w zmianie świadomości osadzonych na temat postrzegania swojej „niepełnosprawności” oraz spowodować przewartościowanie życiowych postaw wśród osadzonych?

Badania przeprowadzono we wrześniu 2014 roku na terenie Zakładu Karnego w Koszalinie wśród 50 osadzonych i 30 funkcjonariuszy. Zastosowano orientację ilościowo-jakościową, na potrzeby której posłużono się wywiadem, ankietą oraz analizą dokumentów. Analiza uzyskanych wyników badań własnych pozwoliła na weryfikację problemów badawczych. Opracowanie zgromadzonych materiałów badawczych wymagało starannego ich uporządkowania oraz analizy jakościowej i ilościowej, która prowadzi do sformułowania wniosków ogólnych i bardziej szczegółowych²⁶. Badanie dostarczyło wielu istotnych informacji na temat zjawiska integracji osadzonych z osobami niepełnosprawnymi. Informacje te zostały zebrane i poddane analizie, która pozwoliła na weryfikację problemów badawczych.

Zgodnie z przeprowadzoną analizą badań 93% funkcjonariuszy i 82% osadzonych ZK w Koszalinie uważa, że udział osadzonych w Małym Festiwalu „Ty i Ja” sprzyja kształtowaniu się w osadzonych społecznie pożądanych zachowań, które mogą zagwarantować ich optymalne uspołecznienie i twórcze funkcjonowanie w społeczeństwie po odbyciu kary.

Na podstawie analizy wyników badań 90% funkcjonariuszy i 78% osadzonych placówki uważa, że prowadzony proces integracji w ramach Małego Festiwalu „Ty i Ja” jest innowacyjną i skuteczną formą oddziaływań penitencjarnych.

²⁵ A. Hłobił, *Współczesne tendencje w psychopedagogice*, Koszalin 2011, s. 175–176.

²⁶ T. Pilch, *Zasady badań pedagogicznych*, Wrocław 1977, s. 116.

Respondentów zapytano o to, czy zjawisko integracji osadzonych placówki z osobami niepełnosprawnymi jest pożądaną formą resocjalizacji, która może stanowić czynnik warunkujący sukces resocjalizacyjny. Na podstawie przeprowadzonej analizy stwierdzono, że 81% funkcjonariuszy i 66% osadzonych uważa, że powyższe zjawisko jest właściwą formą oddziaływań resocjalizacyjnych.

Dane te mogą świadczyć o dobrym wizerunku osoby niepełnosprawnej, pozbawionym społecznych stereotypów i uprzedzeń. Pozytywne nastawienie do takich osób wśród ankietowanych osadzonych może być spowodowane kilkoma czynnikami, między innymi tym, że:

1. 88% respondentów ma prawidłową postawę w stosunku do osób niepełnosprawnych;
2. 86% ankietowanych czuje się swobodnie w towarzystwie osób niepełnosprawnych;
3. 86% ankietowanych ma prawidłowe relacje z osobami niepełnosprawnymi;
4. 74% ankietowanych uważa, iż kampanie społeczne w Polsce na rzecz osób niepełnosprawnych są bardzo potrzebne;
5. 92% respondentów akceptuje i wskazuje, że model integracyjny (osoby niepełnosprawne wśród osób zdrowych, z którymi łączą je te same szkoły, miejsca pracy, domy) jest najbardziej odpowiedni dla funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczeństwie.

Potrzebę integracji osadzonych z otoczeniem osób niepełnosprawnych poprzez organizację Małego Festiwalu „Ty i Ja” widzi 88% osadzonych i 93% funkcjonariuszy. Nie bez znaczenia jest fakt, że prowadzona od czterech lat integracja w opinii 72% osadzonych i 78% funkcjonariuszy może stanowić sukces rehabilitacyjny dla osób niepełnosprawnych oraz spowodować przewartościowanie ich życiowych postaw. Potwierdzają to wybrane wypowiedzi badanych respondentów:

1. „Integracja osadzonych z osobami niepełnosprawnymi jest bardzo ważna w procesie resocjalizacji. Skazani poznają osoby niepełnosprawne – osoby, które wierzą w siebie, pokonują każdego dnia różne trudności, osiągając sukcesy społeczne, zawodowe i sportowe. Wobec powyższego skazani często twierdzą, że to od nich zależy, w którym miejscu się znajdują, że też mogą zmienić, naprawić coś w swoim życiu. Prowadzona w Zakładzie Karnym integracja sprzyja kształtowaniu się w osadzonych społecznie pożądanym zachowań, co w rezultacie może spowodować ich prawidłowe funkcjonowanie w społeczeństwie po odbyciu kary oraz spowodować przewartościowanie ich życiowych postaw”;

2. „To jest coś pięknego, wcześniej nigdy nie miałem pojęcia, co to jest tak naprawdę niepełnosprawność, jak ci ludzie żyją”;
3. „Jestem pod wielkim wrażeniem, jak ci ludzie są zapaleni do życia, a mają tyle problemów, mają takie choroby. Więzienie przy tym to tak naprawdę nic”;
4. „Poznając osobę niepełnosprawną, człowiek nabiera dużej pokory do życia. Niepełnosprawni zaszczepiają we mnie wiarę w siebie, wiem że mogę coś zrobić ze swoim życiem”;
5. „Mały Festiwal w więzieniu był dla mnie bardzo ważnym wydarzeniem. Na pewno zostanie w mojej pamięci ze względu na podziw dla wytrwałości w dążeniu do celu osób niepełnosprawnych – może i ja potrafię”;
6. „Z roku na roku wśród skazanych zainteresowanie tematyką niepełnosprawności rośnie, o czym świadczyć mogła frekwencja na sali oraz aktywny udział w Małym Festiwalu. Jesteśmy przekonani, że nasze działania i starania mają ogromny wpływ na przełamywanie barier, jakie istnieją w kontaktach z osobami niepełnosprawnymi i które wpływają na zmiany w świadomości osadzonych oraz pozwalają na przewartościowanie ich życiowych postaw oraz wzbudzają dużo empatii. To kolejna lekcja wychowawcza wzmacniająca proces resocjalizacji, prowadzona po raz czwarty za murami więziennymi”²⁷.

Przedstawiony w artykule sposób myślenia o resocjalizacji stwarza szansę uaktywnienia się indywidualnego potencjału jednostki odbywającej karę pozbawienia wolności, uświadomienia jej własnej wartości, samosterowności, a także odpowiedzialności za jakość własnego życia. Podjęta problematyka, oscylująca w aspekcie społecznego funkcjonowania jednostki i jej kreatywności oraz samorealizacji, wpisuje się w proces rozważań poszukujących skutecznych i innowacyjnych działań w osiągnięciu przez człowieka konstruktywnych relacji społecznych i satysfakcji życiowej, przyjmując orientację podmiotową i humanistyczną. Współcześnie zjawisko resocjalizacji powinno się definiować jako proces wspomaganiania jednostki w przezwyciężaniu ograniczeń wynikających z niekorzystnych czynników rozwojowych, a także jako proces ukierunkowany na osiągnięcie poczucia sensu życia – odczucia bycia szczęśliwym, przy odniesieniu do trzech przenikających się funkcji resocjalizacji: opiekuńczej,

²⁷ IV. edycja Małego Festiwalu „Ty i Ja” w Zakładzie Karnym w Koszalinie w ramach 11. Europejskiego Festiwalu Filmowego „Integracja Ty i Ja”, <http://www.sw.gov.pl/pl/okregowy-inspektorat-sluzby-wieziennej-koszalin/zaklad-karny-koszalin/new-s,25758,iv-edycja-malego-festiwalu-ty.html> [dostęp: 01.12.2014].

wychowawczo-dydaktycznej i terapeutycznej²⁸. Wpływ pozytywnych doświadczeń tworzy przestrzeń wyzwania głębokich przeżyć emocjonalnych i mentalnych, które kształtują osobowość – pożądany społecznie system wartości i tożsamość.

Uzyskane wyniki badań własnych wskazują, że integracja osadzonych z osobami niepełnosprawnymi jest czynnikiem warunkującym sukces oddziaływań resocjalizacyjnych w formie bezpośredniej oraz stanowi pożądaną formę oddziaływań penitencjarnych, może więc mieć istotne znaczenie w zmianie świadomości osadzonych na temat postrzegania swojej „niepełnosprawności” oraz spowodować przewartościowanie życiowych postaw zarówno wśród samych osadzonych, jak i osób niepełnosprawnych. Z otrzymanych wyników badań wyłania się także obraz pozytywnego postrzegania niepełnosprawnych przez osadzonych Zakładu Karnego w Koszalinie. Badania wskazują, że istnieje dalsza potrzeba integrowania tych dwóch środowisk. Efektywność takiej integracji, jako czynnika warunkującego sukces oddziaływań resocjalizacyjnych, jest wobec tego w dużym stopniu uzależniona od stworzenia w tej placówce odpowiednich warunków do zmiany motywacji osadzonych w kwestii pracy nad własnym rozwojem i modyfikacji dotychczasowego stylu życia. Zmiana systemu wartości oraz postaw u osadzonych, będąca rezultatem świadomej i wolnej decyzji (niemniej jednak podjętej pod wpływem doświadczonego terapeuty, psychologa czy wychowawcy), powinna doprowadzić do transformacji wizerunku i oblicza osób odbywających karę pozbawienia wolności w szerokim odbiorze społecznym, tj. wyeksponowania przyjaznego otoczenia społecznego, wskazującego odpowiedni potencjał adaptacji osadzonych w aspekcie integracji z osobami niepełnosprawnymi²⁹.

Nie ulega wątpliwości, że wyniki przeprowadzonych badań ujawniają potrzebę empirycznej weryfikacji sformułowanej koncepcji resocjalizacji, obejmującej określenie wpływu działań opartych na integracji osadzonych z osobami niepełnosprawnymi jako skutecznej i pożądanej formy oddziaływań penitencjarnych.

Badania i rozważania przedstawione w artykule nie wyczerpują całokształtu poruszanej problematyki, mogą stać się inspiracją dla innych zakładów karnych czy aresztów śledczych w Polsce do poszukiwania nowych rozwiązań w obszarze resocjalizacji osadzonych poprzez integrację z osobami niepełnosprawnymi.

²⁸ J. Florkiewicz, dz. cyt., s. 10.

²⁹ M. Gizowski, dz. cyt., s. 196–197.

Bibliografia

- IV. edycja Małego Festiwalu „Ty i Ja” w Zakładzie Karnym w Koszalinie w ramach 11. Europejskiego Festiwalu Filmowego „Integracja Ty i Ja”, <http://www.sw.gov.pl/pl/okregowy-inspektorat-sluzby-wieziennej-koszalin/zaklad-karny-koszalin/news,25758,iv-edycja-malego-festiwalu-ty.html> [dostęp: 01.12.2014].
- Bohaterowie integracji, Europejski Festiwal Filmowy „Integracja Ty i Ja”, <http://www.integracjatyija.pl/old-site/index.php?id=412> [dostęp: 01.12.2014].
- Chce się żyć!*, „Prestizż”, <http://www.prestizzkoszalin.pl/magazyn/58/spoleczenstwo/chce-sie-zyc> [dostęp: 01.12.2014].
- Florkiewicz J., *Terapia przez kreację plastyczną resocjalizacji recydywistów penitencjarnych*, Impuls, Kraków 2013.
- Gizowski M., *Współczesne wyzwania resocjalizacji w Polsce w warunkach penitencjarnych i postpenitencjarnych*, [w:] *Z problematyki edukacyjno-pedagogicznej w Polsce i na świecie. Studia, szkice, rozprawy*, red. M. Gizowski, Politechnika Koszalińska, Koszalin 2013.
- Hłobił A., *Psychopedagogiczne aspekty aktywności edukacyjnej uczniów*, Wydaw. Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2013.
- Hłobił A., *Współczesne tendencje w psychopedagogice*, Wydaw. Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2011.
- Idea Festiwalu, Europejski Festiwal Filmowy „Integracja Ty i Ja”, <http://www.integracjatyija.pl/old-site/index.php?id=11> [dostęp: 01.12.2014].
- Integracja w całej Polsce, Europejski Festiwal Filmowy „Integracja Ty i Ja”, <http://www.integracjatyija.pl/pl/aktualnosci/94-integracja-w-calej-polsce> [dostęp: 01.12.2014].
- Konopczyński M., *Metody twórczej resocjalizacji. Teoria i praktyka wychowawcza*, PWN, Warszawa 2009.
- Korona K., *Więźniowie dla niepełnosprawnych, czyli co dobrego można zrobić z za krat*, „Zeszyty Naukowe” 2013, t. 16, s. 57–64.
- Koszalińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne, bazy.ngo.pl, <http://bazy.ngo.pl/search/info.asp?id=46330> [dostęp: 01.12.2014].
- Mały Festiwal „Integracja”, Służba Więzienna, <http://www.sw.gov.pl/pl/okregowy-inspektorat-sluzby-wieziennej-koszalin/zaklad-karny-koszalin/news,18103,iii-maly-festiwal-integracja.html> [dostęp: 01.12.2014].
- Mamiedow P., *Problematyka funkcjonowania osób niepełnosprawnych intelektualnie w środowisku rodzinnym i społecznym*, [w:] *Meandry i transgresje myśli pedagogicznej i edukacyjnej*, red. M. Gizowski, Politechnika Koszalińska, Koszalin 2014.
- Marczak M., *Resocjalizacyjne programy penitencjarne realizowane przez służbę więzienną w Polsce*, Impuls–Uniwersytet Gdański, Kraków–Gdańsk 2009.
- Panaszewska W., Parafiniuk T., *Praca z osobą niepełnosprawną szansą na resocjalizację osadzonych Zakładu Karnego w Koszalinie – raport z badań*, [w:] *Perspektywy rozwoju psychiatrii środowiskowej w Koszalinie*, red. A. Hłobił, Wydaw. Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2013, s. 95–106.
- Piaget J., *Równoważenie struktur poznawczych*, przekł. Z. Zakrzewska, PWN, Warszawa 1981.
- Pilch T., *Zasady badań pedagogicznych*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1977.
- Pospiszyl K., *Resocjalizacja. Teoretyczne podstawy oraz przykłady programów oddziaływań*, Żak, Warszawa 1998.

VII. Sukces w środowisku osób ze specjalnymi potrzebami...

- Pytka L., *Pedagogika resocjalizacyjna. Wybrane zagadnienia teoretyczne, diagnostyczne i metodyczne*, Akademia Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2000.
- Spotkanie integracyjne w Zakładzie Karnym 2014, Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną, <http://www.niepelnosprawni.koszalin.pl/sds-aktualnosci/672-spotkanie-integracyjne-w-zakladzie-karnym-2014> [dostęp: 01.12.2014].
- Strona Główna Biuletynu Informacji Publicznej, <http://www.bip.sw.gov.pl> [dostęp: 01.12.2014].
- Strona internetowa Służby Więziennej, <http://www.sw.gov.pl> [dostęp: 01.12.2014].
- Sukces*, [w:] *Słownik wyrazów obcych PWN*, PWN, Warszawa 1980.
- Żółkowska T., *Wspomaganie rozwoju dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną – refleksje pedagoga*, [w:] *Dorośli z niepełnosprawnością intelektualną w labiryntach codzienności. Analiza badań, krytyka podejść, propozycje rozwiązań*, red. B. Cytowska, Adam Marszałek, Toruń 2011.
- Żółkowska T., Żółkowska K., *Niepełnosprawność w krzywym zwierciadle społecznych koncepcji*, „Niepełnosprawność” 2009, nr 1, s. 59–68.

Integration of people with disabilities as a factor of the success of social reintegration

Abstract: Integration of prisoners and people with disabilities should be treated as a factor in the social reintegration primarily in the direct form and become a desirable form of penitentiary influence. As a result of inmates can shape a socially desirable behavior that will guarantee optimal socialization and creative functioning in society after serving sentence. The aim of the discussed issues in the article is to show the real state activities in the area of integration prisoners from Penitentiary in Koszalin with people with disabilities – participants at the European Film Festival “Integration You and Me”. In this article paid special attention to innovative forms of social reintegration in front of prisoners in Penitentiary in Koszalin conducive to integration of disabled people within the organization Little Festival “You and Me”. Author emphasizes the role and importance and the need to integration of community of prisoners with environment of people with disabilities. This form of rehabilitation can be a factor for the success of the social reintegration, i.e. this may be important in changing consciousness of embedded on the perception of their “disability” and may re-evaluation of life attitudes among the prisoners and people with disabilities.

Keywords: embedded, European Film Festival “Integration You and Me”, integration, disability, penitentiary, social reintegration

Słowa kluczowe: Europejski Festiwal Filmowy „Integracja Ty i Ja”, integracja, niepełnosprawność, osadzeni, resocjalizacja, zakład karny

